

સત્સંગ બાંધવાટિકા

સંપાદક : શાસ્ત્રી હરિકેશવદાસજી (ગાંધીનગર)

સત્સંગનું ગૌરવ સાચવો

- શાસ્ત્રી હરિપ્રિયદાસ (ગાંધીનગર)

સ્વામિનારાયણ ભગવાન અમદાવાદમાં બિરાજતા હતા. સભા ચાલુ હતી ત્યાં બે-ચાર હરિભક્તો આવ્યાં. મહારાજ! મહારાજ! એક બહુ ખરાબ બાબત બની ગઈ છે. શુ બન્યું છે? પ્રભુ! અમે સાંભળ્યું છે કે કોઈ આપણા બે સંતોને પકડીને લઈ ગયા છે. કોણ લઈ ગયા હશે! તપાસ તો કરો - ક્યાં લઈ ગયા હશે! જ્યાં આમ વાત થતી હતી ત્યાં કોઈ ભાઈ આવ્યો. ઉદ્ધત જેવો દેખાતો હતો. એનું નામ અંબારામ, અને આવ્યો ત્યારે બોલતો આવ્યો કે - “મને ખબર છે.” એના હાથમાં ત્રિશુળ હતું અને જય અંબે, જય અંબે બોલતો સભામાં આવ્યો. સભા ચાલુ હતી અને વચ્ચે ગમે તેમ બોલવા માંડ્યો.

શ્રીજી મહારાજ કહે છે, આવો અંબારામ તમારે કહેવું છે શું? તમે કેમ આટલા બધા ગરમ થઈ ગયા છો? પણ આ અંબારામને કોણ જાણે શું થયેલું. શ્રીજી મહારાજની વાત સાંભળી જ નહીં અને તરત જ કહે - હજું તો બે સાધુને જ ઉઠાવી ગયો છું, હવે કેટલાયને લઈ જઈશ. એટલે સભામાં ખબર પડી ગઈ. પગે મળી ગયું કે આપણા બે સંતો ગુમ થઈ ગયા છે એ આ અંબારામને કારણે.

પછી અંબારામ સભામાંથી બહાર નીકળ્યા એટલે બે હરિભક્તોએ જઈને પૂછ્યું. સાધુને ઘેર રાખવા છે? એમને એમ રાખશો કે સાધુ પાસે કોઈ કામ કરાવવું છે, નોકરી કરાવવી છે કે ભાગીદારી. અરે હું તે કંઈ ઘરમાં ઘાલતો હઈશ! એ તો આપી આવ્યો ગોમતીપુર જઈને અખાડામાં. હરિભક્તોને થયું ચાલો હવે અંબારામનું જે થવું હોય તે થાય, સાધુ ક્યાં છે એ સરનામું તો મળી ગયું. અંબારામને જતો કર્યો અને ભક્તોએ તપાસ કરી તો અખાડામાં બે સંતોને બાંધી રાખેલા. આ ભક્તોએ

અખાડાના કર્મચારીને પૂછ્યું કે આ સાધુઓને કેમ બાંધી દીધા છે? તો કહે એવા બાંધ્યા છે તે છૂટશે જ નહિ. મરી જાય ત્યાં સુધી નહીં છોડે. કેમ કે આને સ્વામિનારાયણ ભગવાન સાથે દ્વેષ છે અને એમના આ સાધુ છે માટે.

અમદાવાદના હરિભક્તો હોંશિયાર. આમેય અમદાવાદનું નામ ઠીક ઠીક ગવાતું હોય છે. અમદાવાદથી શરૂ થતી કહેવતોય બહુ હોય છે. અમદાવાદના સત્સંગીઓને એમ થયું કે સંતો માટે કંઈક તો કરવું પડે. ટાઢે પાણીએથી જો કામ પતતું હોય તો ગરમ પાણી શા માટે કરવું! બન્ને સત્સંગીઓએ કંઠી કાઢીને ખિસ્સામાં મુકી દીધી. ભાલથી ચાંદલો ભૂંસી નાખ્યો. મોટું લાંબું ટીલું તાણી લીધું. ધોતીયું એવું સરસ પહેર્યું. હીરપૂરી પત્તાનું, લાંબો ઝબ્બો લીધો. પહેરણ પહેરી લીધું. શેઠ બની ગયા. એ વખતે અમદાવાદના શેઠીયાઓ આ રીતે રહેતા. બે ભક્તો શેઠ બન્યા એક નોકર જોડે લીધો. એ પણ ભક્તજ હતો પણ નોકર તરીકે લીધો. આ ત્રણે જણા અખાડામાં પહોંચી ગયા. શેઠ જોયા એટલે અખાડાવાળા પીગળી ગયા. શેઠજી આઈયે... આઈયે.... મહંતજીનું મિલન થયું. બોલો શેઠજી શું આજ્ઞા છે. મહંતજી! રામજીની બહુ કૃપા છે અને લક્ષ્મીજીની બહુ દયા છે. ભંડારો કરવો છે. સારામાં સારો. અહીં કેટલી મૂર્તિ છે? મૂર્તિઓ ચારસો છે. જય જયકાર સાથે ભંડારો કરો. અને ગમે એટલું ખર્ચ આવે એની ચિંતા નહીં. સારૂ, કાલી રોટી ધોલી દાલ, ધરમના કામમાં ઢીલ નહીં. કાલે જ કરીએ. સારૂ. પછી શેઠજી મકાન જોવા નિમિત્તે આંટો મારે છે. ત્યાં ખૂણામાં બે સંતોને થાંભલા જોડે હાથે પગે દોરડાં બાંધેલા જોયા. અને શેઠ એકદમ ગરમ થઈ ગયા. મહંતજી! મારો કાલનો ભંડારો કેન્સલ. ક્યું શેઠ? મેં તો નક્કી કર્યું છે કે જે જગ્યાએ સ્વામિનારાયણના સાધુ હોય ત્યાં ભેટ, દાન-ભંડારો કશું નહીં આપવાનું. આ તમારા મકાનમાં સ્વામિનારાયણના સાધુ છે. હવે અહીં મારે ભંડારો અપાય જ નહીં. નહીં નહીં વો તો નિકાલ દેંગે. ઓ ચેલા નિકાલો ઉસકો. શેઠજી વો તો ઐસેહી લાયે થે. એવું તમારે કાંઈ માહું લગાડવું નહીં. ભંડારાની લાલચે બે સંતોને છોડી દીધા. અને શેઠને કહ્યું. જુઓ કાઠી મુક્યાને, હાં તો કાલનો ભંડારો પાકો.

બીજા દિવસે તો ત્યાં અખાડામાં શું માલપુવા બન્યા. માલપુવા ઉપર દૂધપાક રેલમછેલ ઉડી. પછી રાહ જોવા

શ્રી સ્વામિનારાયણ

માંડ્યા કે શેઠ હમણાં આવશે, હમણાં આવશે. પ્રસાદ માટેની છાબડીઓ તૈયાર કરી રાખેલી. અને બિલ તૈયાર કરી રાખેલું. પણ એ શેઠ ન આવ્યા ન આવ્યા તે હજુ સુધી ન આવ્યા. આજની તારીખમાં એ ચોપડામાં ઉધાર ખાતે જ બોલે છે.

આ બાજુ છુટા કર્યા પછી બે સંતો દોડતા દોડતા સ્વામિનારાયણ ભગવાન પાસે આવ્યા. મહારાજે પૂછ્યું. સંતો બે દિવસથી તમે ગુમ થઈ ગયા હતા. મહારાજ ! અમને પકડીને અખાડામાં લઈ ગયા હતા. અને ત્યાં દોરડાંથી બાંધી દીધા હતા. અને બોલતા હતા કે આમને આમ રિબાવી રિબાવીને મારી નાંખવા છે. સંતો તમે કઈ રીતે છૂટ્યાં ? મહારાજ કોઈ બે શેઠીયા આવ્યા હતા અને એ એમ કહેતા હતા કે ભંડારો આપવો છે. પણ આ સ્વામિનારાયણના સાધુ હોય ત્યાં ન અપાય. એટલે પછી એ ભંડારાની લાલચે અમને છોડી મૂક્યા. મહારાજ કહે એ શેઠીયા અત્યારે તમને મળે તો તમે એનું સન્માન કરો ખરા ? મહારાજ ! એમને લીધે જ છૂટ્યાં. આમતો એને ક્યાંથી ઓળખીએ પણ એના કારણે જ, ગમે તે એની ભાવના સારી કે ખોટી પણ એમનાં કારણે અમે છુટી શક્યા. મહારાજે હરિભક્તોમાં નજર કરી કહ્યું એ શેઠીયા ઉભા થાવ ? અને બે ભક્તો ઉભા થઈને આવ્યા. મહારાજ કહે જુઓ સંતો આ તમને છોડાવવા આવ્યા હતા.

મિત્રો ! આપણે સારા ભવ્ય મંદિરોમાં બેસીને સુખેથી ભજન-ભક્તિ કરીએ છીએ એના માટે આપણને ઘણી બધી સાનુકુળતાઓ છે. એ આપણા પૂર્વજોનું તપ કામ કરે છે. ઘણી જગ્યાએ તમને અનુભવ હશે. કોઈ દીકરો આરામથી રહેતો હોય ખૂબ ખાતો-પીતો હોય એ જોઈને સમાજના બીજા માણસો બોલે કે એના બાપ-દાદાની કમાઈ ખાય છે. એના બાપદાદાએ મકાનો બાંધી દીધેલા. જમીનો લઈ લીધેલી હવે એ જલસા કરે છે. આપણા માટે એ કદાચ સાચું હશે. આજનું આપણું તપ કેટલું ! આજની આપણી ભક્તિ કેટલી ! પણ આપણાં વડવાઓ, બાપા-દાદાઓ, સંતો અને હરિભક્તોએ કેટકેટલું વેઠ્યું છે. સહન કર્યું છે, એના તપના પ્રતાપે આપણે સુખેથી ભજન કરીએ છીએ એ ભૂલાવું ન જોઈએ. અને ઝાઝું ન કરી શકીએ તો કાંઈ નહી પણ એ પરંપરાનું ગૌરવ રાખવું એને સાચવી રાખવું એ આપણી ફરજ છે. જો એટલું કરીશું તો સ્વામિનારાયણ ભગવાન અને એ સંતો-ભક્તોની પ્રસન્નતા રહેશે અને આપણે સુખી થઈશું.

નિયમમાં રહેવું સુખકારી છે

- નારાયણ વી. જાની (ગાંધીનગર)

આપણે ત્યાં ઘણા લોકો એક કહેવતનો પ્રયોગ કરતા હોય છે કે - “માણસ માત્ર ભૂલને પાત્ર” અને આ જ વાક્યનો સહારો લઈને વારંવાર થતી પોતાની ભૂલને ઠાંકવાનો પ્રયત્ન પણ કરતા હોય છે. પણ એક વાતનું ધ્યાન રાખવું જોઈએ કે ક્યારે પણ કોઈ ભૂલ થઈ હોય તે બાબત આપણા ધ્યાનમાં આવે તો ભૂલ ક્યા કારણસર થઈ છે તે કારણને શોધી તે ભૂલ ફરી ન થાય તેની સાવચેતી રાખવી જોઈએ.

ભૂલ થાય તે સ્વાભાવિક છે પણ થયેલી ભૂલનો પસ્તાવો ન થાય અને તે ભૂલ વારંવાર થાય તો તે ઘણીવાર મોટી મુશ્કેલીમાં મુકાવી દે છે.

“એક વાર થયેલી ભૂલ ક્ષમાને પાત્ર છે.

બીજીવાર થયેલી ભૂલ દૃષ્ટાને પાત્ર છે.

અને ત્રીજીવાર થયેલી ભૂલ સજાને પાત્ર છે.”

એક ગામમાં સંત મહાત્માનો વિશાળ આશ્રમ હતો. મહાત્માજી પોતાના શિષ્યો સાથે એ આશ્રમમાં રહેતા હતા. મહાત્માજીએ આ બધા શિષ્યોની સલામતી માટે એક નિયમ બનાવ્યો હતો કે કોઈ પણ અજાણી વ્યક્તિ આવીને કોઈ વસ્તુ કે ભેટ આપે તો કોઈપણ શિષ્યે તેનો સ્વીકાર કરવો નહી. આ નિયમનું પાલન બધા શિષ્યો આદરથી કરતા હતા. શિષ્ય એ જ સાચા કે જે ગુરુની આજ્ઞાનું પુરી શ્રદ્ધાથી પાલન કરે. પણ આજ આશ્રમમાં એક નવો શિષ્ય આવ્યો હતો. તેને પણ ગુરુનો આ સિદ્ધાંત સમજાવવામાં આવેલો.

એક દિવસની વાત છે. કોઈ શેઠીયો કે જે આ ગુરુના પરિચયમાં હતો તેણે કોઈ વસ્તુ ભેટ તરીકે બધા શિષ્યોને આપવા માંડી પણ વચનમાં નિષ્ઠાથી વરેલા કોઈ શિષ્યોએ તે વસ્તુ સ્વીકારી નહીં. પણ નવો શિષ્ય હતો તેણે લાલચમાં તે વસ્તુ લઈ લીધી. ગુરુને ખબર પડી પણ તેમણે વિચાર્યું કે હશે આ વખતે બિચારો ભૂલી ગયો તેણે વસ્તુ સ્વીકારી. પહેલીવાર થયેલી આ ભૂલને ગુરુએ માફ કરી અને ફરીવાર આવી ભૂલ ન કરવાનું કહી જવા દીધો.

ગુરુએ ભૂલ માફ કરી અને આ શિષ્યને થયું કે આપણને કાંઈ સજા પણ થઈ નહી અને આ વસ્તુ આપણને મળી. થોડા દિવસ થયા. એક દિવસ વળી કોઈ ભાવિક આવ્યો. તેણે પણ વસ્તુ આપવા માંડી અને આ વખતે પણ પેલા લાલચુ શિષ્યે એ લઈ લીધી. જ્યારે

શ્રી સ્વામિનારાયણ

મહાત્માજીને જાણ થઈ કે આ શિષ્ય એ ફરી ભૂલનું પુનરાવર્તન કર્યું છે. ગુરૂને શિષ્ય પર ધૂણા થઈ કે આ વર્તન સારું નથી. ના પાડવા છતાં ફરીથી એણે ભૂલ કરી. થોડો ઠપકો પણ આપ્યો. ફરીથી સમજાવ્યું કે જો તને પહેલીવાર તે જ્યારે ભૂલ કરી ત્યારે જવા દીધો, તને ચેતવ્યો પણ ખરો પણ ફરી તે આ જ ભૂલ કરી જે સારું નથી. હવેથી આવી ભૂલ ન થાય તેનું ધ્યાન રાખજે.

આશ્રમની ખ્યાતિ આજુબાજુના ઘણા વિસ્તારમાં હતી એટલે અવાર-નવાર કોઈનું કોઈ આશ્રમમાં આવતું રહેતું. એકવાર સાવ અજાણ્યા બે-ત્રણ માણસો આ આશ્રમમાં આવ્યા. એમની પાસે એક દાગીનો હતો. તે આ શિષ્યને આપ્યો અને આ શિષ્યે લીધો.

વાત એવી બની કે આવનાર આ બે-ત્રણ માણસો ચોર હતા. અને તેમણે રાજાના મહેલમાંથી આ દાગીનાની ચોરી કરેલી. રાજાના ખજાનાની ચોરી થઈ એટલે સૈનિકોએ બરાબર તપાસ આદરી. પગેરુ આશ્રમ તરફ ગયું. સૈનિકો દાગીનાની તપાસ કરવા માટે આશ્રમમાં આવી પહોંચ્યા. મહાત્માજી સૈનિકોને જોઈ આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયા. તેમણે આવવાનું કારણ પૂછ્યું. ત્યારે સૈનિકોએ કહ્યું કે - રાજાના મહેલમાંથી દાગીનો ચોરાયો છે અને તે તમારા આશ્રમમાં છે એવી માહિતી અમને મળી છે. ગુરૂએ કહ્યું કે અમારા આશ્રમમાં કોઈ જ ભેટ સોગાદ સ્વીકારવામાં આવતી જ નથી તેમ છતાં તમારે તપાસ કરવી હોય તો કરી શકો છો. સૈનિકોએ તપાસ કરતા પેલા શિષ્ય પાસેથી આ દાગીનો મળી આવ્યો. અને સૈનિકોએ તો આ શિષ્યને મુદ્દામાલ સાથે પકડી ગુરુ સામે ઉભો કર્યો. ત્યારે મહાત્માજીએ કહ્યું કે તમારે જે શિક્ષા યોગ્ય હોય તે એને કરી શકો છો. અને પોલીસ આ શિષ્યને પકડીને લઈ

ગઈ. ત્યારે ગુરૂના મોઢે પેલા શબ્દો સારી પડ્યા -

“એક વાર થયેલી ભૂલ ક્ષમાને પાત્ર છે.

બીજીવાર થયેલી ભૂલ ઘુછાને પાત્ર છે.

અને ત્રીજીવાર થયેલી ભૂલ સજાને પાત્ર છે.”

આ વાત ઉપરથી એ જ શીખવાનું કે આપણાથી કાંઈ પણ ભૂલ થાય તો તે ભૂલના કારણને શોધી લઈ ફરી તે ભૂલ ન થાય તેનો ખટકો રાખીએ તો ચોક્કસ આપણે મોટી સજાથી બચી શકીએ.

મિત્રો ! સ્વામિનારાયણ ભગવાને પણ વચનામૃતમાં કહ્યું છે કે - ભૂલ થાય ત્યારે જેનો પણ અપરાધ થયો હોય તેની માફી માંગવી અને ફરી ભૂલ ન થાય તેનો યત્ન કરવો પણ ભૂલ કરી માફી માંગી ફરી ભૂલ કરવી તેવું ન કરવું. જો આટલી ઈષ્ટદેવની આજ્ઞાનું પાલન કરીશું તો ચોક્કસ જીવનમાં દુઃખ નહીં આવે.